

بەردەوامىي ھېرىشى مىلىشىپاكان بۇ ھەولېر

15-04-2021

نووسەرەكان

زىيان رۇژھەلاتى

كورتە : دوايىن ھېرىشى سەر فرۇكەخانەي ھەولېر لە شەوى چوارشەممە 14-04-2021، ئەويش لەو وەختانەدا كە سى موشەكېش گىرانە بىكەيەكى سەربازىي توركيا لە بەعشيقە، رووداويكى جياواز بەلام بەردەوامىي ئەو زەنجىرە ھېرىشانەيە كە بە درىژايى يەك سالى رابردوو لە ھەرىمى كوردستان و دەوروبەرى روويانداوہ.

دوایین هێرشى سەر فرۆکه‌خانه‌ی هه‌ولێر له شه‌وی چوارشه‌مه‌مه 14-04-2021، ته‌ویش له‌ وه‌ختانه‌دا كه‌ سێ مووشه‌كیشت گێرانه‌ بنكه‌یه‌كی سه‌ربازی توركیا له‌ به‌عشیقه، رووداویكی جیاوازی به‌لام به‌رده‌وامی ته‌و زه‌نجیره‌ هێرشانه‌یه‌ كه‌ به‌ درێژایی یه‌ك ساڵی رابردوو له‌ هه‌ریمی كوردستان و ده‌وروبه‌ری رووبانداوه‌.

هێرشى "میلیشا"كان تابه‌ت نییه‌ به‌ هه‌ریمی كوردستان، به‌لكو درزێكی گه‌وره‌ی ته‌منییه‌ بۆ هه‌موو عێراق كه‌ زۆرجار هه‌ولیداوه‌ له‌ پێگه‌ی دانوستاندنی راسته‌وخۆ/ ناپاسته‌وخۆی ناوخۆیی و ده‌ره‌كیه‌وه‌ رێی لیڤگرت و هه‌موو جارێكیش، به‌هۆی واقعی فره‌هیزی و ناسه‌قامگیری سیاسیه‌وه‌، سه‌ریه‌ه‌لداوه‌ته‌وه‌.

بۆچی دووباره‌ هه‌ولێر؟

سه‌رۆكه‌زیرانی هه‌ریمی كوردستان دواى هێرشه‌كه‌ رایگه‌یاندوه‌وه‌ كه‌ "ده‌بیت هه‌ر گرووپیكی چه‌كدار كه‌ له‌ چوارچۆیه‌ی هێزه‌ ته‌منییه‌ فه‌رمیه‌كانی عێراقدا نه‌بیت، ده‌ستبه‌جێ له‌ سنووری هه‌ریمی كوردستان بكشێته‌وه‌". (1) هێشتا روون نییه‌ كه‌ ئایا به‌كارهێنانی ده‌سته‌واژه‌ی "هێزه‌ فه‌رمیه‌كان" ئاماره‌یه‌ بۆ پێویستی دوورخستنه‌وه‌ی لیواكانی هه‌شدی شه‌عبی له‌ سنووره‌كانی هه‌ریم، به‌تابه‌تی لیواى 30، یان نا، چونكه‌ هه‌شدی شه‌عبی خۆی به‌ هێزێكی فه‌رمی ده‌زانیت. به‌لام لانیكه‌م ده‌كریت وای لێ تیبگه‌ین كه‌ حكومه‌ت ته‌و گرووپانه‌ به‌ تۆمه‌تبار ده‌زانیت كه‌ له‌ هه‌ناوی هه‌شدی شه‌عبیه‌وه‌ ده‌ركه‌وتوون، هه‌رچه‌نده‌ هه‌شدیش خۆیان لێ ناكات به‌ خاوه‌ن. سه‌رۆكایه‌تی هه‌ریمی كوردستانیش ده‌سته‌واژه‌ی "چه‌ندباره‌بوونه‌وه‌ی هێرشه‌كانی" به‌كارهێناوه‌ كه‌ ته‌مه‌ش ده‌توانیت ئاماره‌یه‌ك بێت بۆ به‌كرێكی هاوبه‌شی رووداوه‌كان كه‌ هه‌مان میلیشیاكانه‌.

له‌ كۆتاییه‌كانی مانگی سێی ته‌مه‌سه‌له‌وه‌ شه‌بۆلیكی دیکه‌ی هێرشى جیاچای "میلیشا"كان كه‌ هه‌یج لایه‌نێكی فه‌رمی خۆیان لێ ناكات به‌ خاوه‌ن، ده‌ستپێكردوه‌وه‌ و چاوه‌رانكراوه‌وه‌ كه‌ هه‌ریمی كوردستانیش بگرتنه‌وه‌. هه‌ر له‌ كۆتاییه‌كانی مانگی 3دا بوو كه‌ گرووپیكی چه‌كدارى شیعی به‌ناوی (ربع الله) نمایشكی سه‌ربازی كرد و هه‌ره‌شه‌ی له‌ ته‌مریکا و ته‌و لایه‌نانه‌ كردبوو كه‌ به‌ گۆته‌ی خۆی "به‌كرێگراوی" ته‌ون. ئامانجه‌ گشتیه‌كانی وه‌كو ناچارکردنی ته‌مریکا بۆ كشانه‌وه‌ و دروستکردنی گوشاری زیاتر روون، به‌لام ده‌ش ته‌وه‌ی ته‌مجاره‌ په‌یوه‌ندییه‌كی زیاتری له‌گه‌ل دانوستاندنه‌ ته‌تۆمیه‌كانی ئێران و دیاڵوگی ستراتژی عێراق و ته‌مریکاوه‌ هه‌بیت. له‌وانه‌یه‌ پان ئیسلامیسته‌ شیعییه‌كان به‌دواى كارتێكی گوشاری زیاتر بگه‌ڕێن، ته‌ویش له‌كاتێكدا كه‌ خه‌ریكی دانوستاندن. سه‌رنجراکیشه‌ كه‌، رێك له‌ وه‌ختانه‌دا كه‌ باسی دانوستاندنی ته‌تۆمیه‌ ئێران، دیاڵوگی ستراتژی عێراق - ته‌مریکا و ته‌گه‌ری دیاڵوگی حوسیه‌كان و سه‌عودیه‌ له‌ئارادایه‌، هێرش و گوشاره‌كانیش زیاتر كراون!

میلیشیاكان وه‌كو جاران توانای جموجۆلیان له‌ سووریا نه‌ماوه‌، چونكه‌ له‌وئ ئیسرائیل و ته‌مریکاش ئامانیا ناده‌ن. پێده‌چیت رووسیاش ته‌مه‌ی به‌دل بێت، ته‌گه‌نا ته‌سته‌مه‌ ئیسرائیل به‌بێ ئاگاداری رووسیا هێرشه‌كانی له‌ سووریا ته‌نجامبدا. بۆیه‌ عێراق و به‌مه‌ن وه‌كو دوو گونجاوترین شوین ماونه‌ته‌وه‌ بۆ دروستکردنی گوشار. لێزه‌وه‌یه‌ كه‌ هه‌ولێریش خواسته‌ یان ناخواسته‌ پریشتی به‌رده‌كه‌ویت. به‌ر له‌م هێرشه‌ی دواى، هه‌ر سه‌ره‌تای ته‌م مانگه‌ بوو كه‌ له‌ پردئ-وه‌ مووشه‌ك به‌ره‌و پێشمه‌رگه‌ ته‌قیندراو! هه‌ندێك له‌ شروقه‌كاران بێجگه‌ له‌ ره‌هه‌ندی ده‌ره‌كی و نێوده‌وله‌تی ته‌م گه‌زێبانه‌، پێیانوايه‌ كه‌ له‌وانه‌یه‌ "ته‌گه‌ری نێكبوونه‌وه‌ی سه‌در و پارتی دیموکراتی كوردستان" (2) بۆ دروستکردنی هاوپه‌یمانی هۆكارێك بێت بۆته‌وه‌ی میلیشیاكان بۆ چاوترساندن پارتی كاری وایان كردبیت. راستیه‌كه‌ی ته‌مه‌ ده‌توانیت روانگه‌یه‌كی سه‌رنجراکیش بێت. ئیستا عه‌ممار هه‌كیمیش هه‌ولێكی بۆ دروستکردنی هاوپه‌یمانییه‌كی سه‌روو-تایفی، نه‌ته‌وه‌ی بۆ هه‌لبژاردن ده‌ستپێكردوه‌وه‌، به‌لام له‌ هه‌وله‌كه‌ی هه‌كیم گه‌نگه‌ر، ته‌گه‌ری هاوپه‌یمانی سه‌در - پارتی و هه‌ندێك له‌ هێزه‌ سونیه‌كانه‌، چونكه‌ ته‌مه‌ ده‌توانیت هاوپه‌یمانییه‌كی یاریگۆر بێت و سه‌دریش به‌هێزترین كه‌سێكه‌ كه‌ ده‌توانیت ببنته‌ ملۆزمی گرووپه‌ چه‌كداره‌كان ته‌گه‌ر بێتو ده‌سه‌لانی عێراق وه‌ربگرت.

هاوكات له‌گه‌ل هێرشه‌كه‌ی سەر هه‌ولێر، چه‌ند مووشه‌كێكیش به‌ بنكه‌ی سه‌ربازی توركیا له‌ به‌عشیقه‌وه‌ نراون و سه‌ربازیكی توركیاش كوژراوه‌. زیاتر له‌ چه‌ند مانگێكه‌ به‌شێك له‌ گرووپه‌ شیعییه‌كان، به‌تابه‌تی دواى سه‌ردانی وه‌زیری به‌رگری توركیا بۆ به‌غدا، لێدوان و گوتاره‌كانیان له‌ دژی ته‌نقه‌ره‌ زیاتر كردوه‌وه‌ و به‌شێك له‌ میلیشیاكانیش باسی ته‌وه‌یان كردبوو كه‌ هێرش بۆسه‌ر هێزه‌كانی توركیا ده‌كهن. ته‌م هێرشه‌ له‌كاتێكدا به‌ كه‌ ناكۆكیه‌كانی ئێران و توركیا رووبان له‌ زیادبوون كردوه‌وه‌ و له‌ كاتێكدا كه‌ هه‌واله‌كانی به‌شداریی درۆنه‌كانی توركیا له‌ شه‌ری په‌مه‌ن له‌ دژی حوسیه‌كان و ته‌گه‌ری گۆرانی زیاتری سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی توركیا بڵاوده‌بنه‌وه‌، واتادارتر ده‌بیت.

هێرشه‌كه‌ی به‌عشیقه‌ - هه‌ولێر رێك له‌و رۆژه‌دا هات كه‌ عه‌لیزه‌زا گوینه‌ی، بآلیوزی نوێی توركیا له‌گه‌ل بآلیوزی پێشووی وڵاته‌كه‌ی له‌

به‌غدا، له‌گه‌ل مسته‌فا كازمى، سه‌رۆكوه‌زيرانى عىراق كۆبوونه‌وه‌يان كردبوو. بيشك ئاراسته‌ى كاركردى مسته‌فا كازمى له‌گه‌ل توركيا، به‌ دلى نه‌و گرووپه‌ شيعىيانه‌ نيه‌ كه‌ خۆيان له‌ به‌ره‌ى نه‌يارى توركيا داده‌نن.

پاساوى هيرشه‌كان و كارتى گوشار

ئه‌گه‌ر پاساوى هيرشه‌كاره‌كان به‌گشتى "موقاوهمه‌" بېت دژى ته‌مريكا و هه‌ول بېت بۆئه‌وه‌ى واشنتن ناچاربېت هه‌يزه‌كانى له‌ عىراق بکشينن، وادياره‌ دوابين گه‌رى ديالوگى ستراتىژى عىراق - ته‌مريكا ده‌ستكه‌وتى بۆ نه‌وان تيدا بووه‌. مسته‌فا كازمى، بۆ خۆى له‌گه‌ل لايه‌نه‌ شيعىيه‌كان كۆبووه‌وه‌ تاوه‌كو زانياريان له‌سه‌ر دانوستاندنه‌كان پېيدات. هاوپه‌يمانى فه‌تحيش دانوستاندنه‌كه‌ى به‌ هه‌نگاوئى پۆزه‌تيف ناوبردوو. (3) ته‌نانه‌ت فه‌يس خه‌زه‌لى، سه‌ركرده‌ى عه‌سائې نه‌هل حه‌ق كه‌ له‌ سه‌ره‌تاي ته‌م مانگه‌دا گوتبووى "موقاوهمه‌" به‌رده‌وام ده‌بېت، سوپاسدارى خۆى بۆ تيمى دانوستاندنكارى عىراق نيشاندابوو. پرسيار ليزه‌دا ته‌وه‌يه‌ كه‌ مادام دانوستاندنه‌كه‌ به‌ دلى زۆبه‌ى لايه‌نه‌ شيعىيه‌كان بووه‌، بۆچى ته‌م هيرشانه‌ به‌رده‌وام ده‌بن؟

له‌رووى كاته‌وه‌ هاوته‌ريبيبه‌ك له‌نۆوان گه‌رى سه‌يه‌مى ديالوگى ستراتىژى عىراق - ته‌مريكا، ده‌ستپيكرده‌وه‌ى ديالوگى ته‌تۆمى ئيران، ده‌ستپيكردى قوناخى ديكه‌ى پيكدادانى ناراسته‌وخۆى ئيسرائيل و ئيران و گوربوونه‌وه‌ى هيرشى حوسبييه‌كان له‌ئارادايه‌. له‌ ماوه‌ى كه‌متر له‌ 20 رۆژى رابردوودا، ميليشياكان زياتر له‌ 10 هيرشيان له‌ شوينه‌ جياوازه‌كانى عىراق و هه‌ريمى كوردستان كردوو. حوسبييه‌كان دوو هيرشى گه‌وره‌يان دژى ئامانجه‌ سه‌عوديه‌كان كردوو و پيكدادانى ناراسته‌وخۆى ئيران و ئيسرائيل، هه‌نگاوئى زياتر له‌ ته‌گه‌رى به‌ريه‌كه‌وتنى راسته‌وخۆ نزيكبووه‌ته‌وه‌ و كه‌شتيه‌كانى يه‌كترى ده‌كه‌نه‌ ئامانج. ته‌مه‌ش نه‌و گومانه‌ى به‌هه‌يزتر كردوو كه‌ له‌وانه‌يه‌ زيادكردى گرزيه‌كان له‌ ناوچه‌كه‌، بۆ ته‌وه‌ بېت كه‌ ده‌ستى ئيران له‌ دانوستاندنه‌كان به‌هه‌يزتر بن!

له‌م مانگه‌دا ته‌مه‌ سه‌يه‌مجاره‌ ئيران له‌سه‌ر به‌رنامه‌ ته‌تۆميه‌كه‌ى گه‌توگۆى كردوو كه‌ ته‌مريكاش ناراسته‌وخۆ تيدا به‌شداره‌. وادياره‌ كوشكى سه‌ى زۆر په‌له‌ى نيه‌ بۆ گه‌رانه‌وه‌ بۆ ريكه‌وته‌ ته‌تۆميه‌كه‌ى 5+1 و رايگه‌ياندوو كه‌ ته‌مه‌ دانوستاندنكى دريژى ده‌ويت به‌لام، عه‌لى خامنه‌ى، ربه‌رى ئيران گوتبووه‌تى، ئيمه‌ دانوستاندنى دووردريژ قبول ناكه‌ين كه‌ تاچه‌تپرووكين بېت. ئازانسى ته‌سنيم كه‌ به‌ نزيك له‌ سوپا پاسداران ده‌زانرېت، له‌ ياداشتېكدا هيرشى كردوو ته‌ سه‌ر سه‌رۆككۆمار و وه‌زيرى ده‌ره‌وه‌ى و لانه‌كه‌ى و گوتبووه‌تى، ته‌گه‌ر ته‌دبيرتان نيه‌، ئه‌ى خيره‌ت؟ (4) له‌و باه‌ته‌دا واى باسكردوو كه‌ "ته‌مريكا و ئيسرائيل له‌لايه‌ك دانوستاندنمان له‌گه‌ل ده‌كه‌ن و له‌ لايه‌كى ديكه‌ش تيرۆر و خراپه‌كارى ده‌كه‌ن، ته‌مه‌ش سياسه‌تېكى دووستونه‌يه‌ بۆته‌وه‌ى واز له‌ بنه‌ماكانى هيرى خومان به‌ينين."

له‌وانه‌يه‌ ته‌مانيش خه‌رىكى هه‌مان سياسه‌ت بن كه‌ ته‌سنيم پيوايه‌ ئيسرائيل و ته‌مريكا ده‌يكه‌ن!

ته‌نجام

له‌ هيرشه‌كه‌ى ته‌مجاره‌دا هاوشيوه‌ى ته‌وه‌ى حوسبييه‌كان ده‌يكه‌ن، درۆن به‌كارهاتوو و له‌ ماوه‌ى كه‌متر له‌ دوو مانگدا، جاريكى ديكه‌ كه‌لېنه‌ ته‌منيه‌ گه‌وره‌كه‌ى عىراق و هه‌ريمى كوردستانى ده‌رخسته‌وه‌ كه‌ ته‌ويش نه‌پاريزراو بوونه‌ له‌و هيرشانه‌ى له‌ريگه‌ى ئاسمانه‌وه‌ ده‌كرين. ته‌مه‌ له‌ ئاستيكدايه‌ كه‌ ته‌نانه‌ت چه‌ترى ته‌منى هاوپه‌يمانى نيوده‌وله‌تپيش نه‌يتوانيوه‌ رچ له‌ هه‌موو مه‌ترسييه‌كان بگريه‌ت. ئاسو به‌كى روون نيه‌ بۆ كوتايهاتنى هيرشى ميليشياكان، چونكه‌ له‌لايه‌ك حكومه‌ت ته‌وه‌نده‌ به‌هه‌يز نيه‌ كه‌ بتوانيت ده‌سته‌مۆيان بگات و له‌لايه‌كى ديكه‌ش، هيرشه‌كان وه‌كو كارتېكى گوشار به‌كه‌لكى هه‌ندېك سياسه‌تى هه‌ندېك لايه‌نى شيعى دين، بۆيه‌ به‌ ته‌گه‌رى زۆر به‌رده‌وام ده‌بن.

مه‌ترسي بوونى گرووپه‌كانى هه‌شى شهبه‌ى له‌ سنوره‌كانى هه‌ريمى كوردستان و دزه‌كردى ميليشياكان له‌ژير عه‌باى هه‌شده‌وه‌، ئيستايدي نه‌ك ته‌نيا بۆ هه‌ولير، به‌لكو بۆ ته‌نقه‌ره‌ش زياتر بووه‌ كه‌ كاتى خۆى، دواى گشتپرسى، رۆلى له‌ به‌هه‌يزكردى ته‌و گرووپانه‌ بۆ ناوچه‌ كوردستانيه‌كانى ده‌ره‌وه‌ى هه‌ريمى كوردستان گيراوه‌. ته‌مه‌ش له‌وانه‌يه‌ ته‌گه‌رى هاوكارى عىراق و هه‌ريم و توركيا سه‌باره‌ت به‌ ميليشياكان زياتر بگات.

ئيستايدي زياتر له‌ هه‌ركاتيكى ديكه‌، عىراق و هه‌ريمى كوردستان پويستيان به‌ سېسته‌مىكى به‌رگرى ئاسمانيه‌. بېجگه‌ له‌وه‌ش، تاوه‌كو گرووپه‌كانى هه‌شى له‌ ناوچه‌ كوردستانيه‌كانى ده‌ره‌وه‌ى هه‌ريم، بۆ مه‌ودايه‌كى دياريكراو له‌ هه‌ريمى كوردستان دوورنه‌كه‌ونه‌وه‌، ته‌گه‌رى به‌رده‌وامى هيرشه‌كان ده‌مينننه‌وه‌.

[1] <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1404202128->

[2] - ياسين ته‌ها شروقه‌كارى كاروبارى عىراق

[3] <https://www.rudaw.net/arabic/middleeast/iraq/0804202113->

[4]-

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1400/01/24/2484239/%DB%8C%D8%A7%D8%AF%D8%AF%D8%A7%D8%B4%D8%AA-%D8%A2%D9%82%D8%A7%DB%8C%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D9%88%D8%AD%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%81->

%D8%A7%D8%B2-%D8%AA%D8%AF%D8%A8%DB%8C%D8%B1-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DB%8C-
-%D9%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%D8%BA%DB%8C%D8%B1%D8%AA-%DA%86%D9%87